

Abdiyeva Zilola Hamdamovna
Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

BOSHLANG'ICH SINFLARDA FAZOVIIY TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni shakllantirish metodikasi yoritiladi. Fazoviy tafakkur bolaning matematik, muhandislik va texnik fanlarni o'zlashtirishida muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda turli metodlar, didaktik o'yinlar va innovatsion texnologiyalarning o'rni ko'rib chiqiladi. Shuningdek, fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishda vizual materiallar, geometrik shakllar, chizmalar va interaktiv mashg'ulotlardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Fazoviy tafakkur, boshlang'ich sinflar, metodika, fazoviy tasavvur, didaktik o'yinlar, vizual materiallar, interaktiv ta'lim.

Abstract: This article discusses the methodology for developing spatial imagination in primary school students. Spatial thinking plays an important role in a child's mastery of mathematical, engineering and technical subjects. The study examines the role of various methods, didactic games and innovative technologies. The effectiveness of using visual materials, geometric shapes, drawings and interactive activities in developing spatial imagination is also analyzed.

Keywords: Spatial thinking, primary school, methodology, spatial imagination, didactic games, visual materials, interactive education.

Kirish

Bugungi kunda boshlang'ich ta'lim tizimidagi eng muhim vazifalaridan biri bu har bir bolaning rivojlanishi, insonning aqliy, axloqiy va hissiy rivojlanishiga ko'maklashish, uning ijodiy va individual qobiliyatlarini ochib berishga harakat qilish har bir o'qituvchining vazifasidir.

Rivojlanmaydigan qobiliyat-bu amalda odam foydalanishni to'xtatadigan va vaqt o'tishi bilan yo'qoladigan rivojlanish. Bu faqat texnik ijodkorlik, tasviriy san'at, matematika va boshqalar kabi murakkab inson faoliyatini tizimli o'rganish bilan bog'liq doimiy mashqlar orqali amalga oshiriladi. O'qituvchining vazifasi tegishli qobiliyatlarni saqlab qolish va yanada rivojlantirishdir. Agar bolaning faoliyati ijodiy bo'lsa, u doimo uni o'ylashga majbur qiladi va uning sevimli mashg'ulotiga aylanadi. O'qituvchi o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirish uchun zamonaviy innovatsion texnologiyalar, g'oyalar, o'qitish shakllari va usullaridan keng foydalanishi kerak. Geometrik tasavvurlarni shakllantirish aqliy qobiliyatni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi va insonning barcha bilim faoliyatida keng ahamiyatga ega. SHu nuqtai nazardan kelib chiqib aytishimiz mumkinki, ushbu mavzu hozirgi kunda dolzarb ahamiyatga egadir, chunki yosh o'quvchining zamonaviy shaxsini rivojlantirishning asosiy omillaridan biri bu bolaning kognitiv, ijodiy faoliyatidir.

Fazoviy tasavvur bolaning atrof-muhitni idrok etishi, geometriya, muhandislik va boshqa fanlarni o'zlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun fazoviy tafakkurni shakllantirishning asosiy usullari qatoriga kuzatish, amaliy mashg'ulotlar, didaktik o'yinlar va texnologik vositalardan foydalanish kiradi. Ushbu maqolada fazoviy tasavvurlarni

shakllantirish jarayonida qo'llaniladigan eng samarali metodlar va ularning o'quvchilarga ta'siri haqida so'z yuritiladi.

Geometrik tasvirlarni shakllantirish metodologiyasida "narsalar" dan shaklga (uning tasviriga), shuningdek, aksincha – shakl tasviridan haqiqiy narsaga o'tish muhimdir. Bunga geometrik tasvirlarni moddiylashtirish texnikasidan muntazam foydalanish orqali erishiladi.

Masalan, to'g'ri chiziq faqat o'lchagich yordamida chizilmaydi, uning asosi – chizg'ichning cheti, cho'zilgan ip, qog'oz varag'ining qatlama chiziqlari, ikkita tekislikning kesishish chizig'i (masalan, devor tekisligi va shift tekisligi) va hokazo. Moddiy narsalarning o'ziga xos xususiyatlaridan chalg'itib, o'quvchilar geometrik bilimlarni o'zlashtiradilar. Shunday qilib, masalan, ko'pburchakni segment bilan qismlarga bo'lish usulini o'zgartirishingiz mumkin. Dastlab, bu qog'oz ko'pburchakni egish orqali bo'lishi mumkin.

O'quvchilar birinchi sinfda asosan raqamlar va ularning nomlari bilan dastlabki tanishishni yakunlaydilar. Bu atrofda narsalarni, tayyor modellarini va shakllarning rasmlarini ko'rib chiqish asosida amalga oshiriladi. Bolalar asta-sekin raqamlarni o'rganish sxemasini, har bir raqamning xususiyatlarini o'zlashtirishni osonlashtiradigan tahlil va sintez sxemasini ishlab chiqadilar.

Metodologiyada geometrik shakllarni taqqoslash va qarama-qarshi qo'yish texnikasidan foydalanish muhim o'rin tutadi. 1-sinfda bu ko'plab raqamlardan ko'plab doiralarni, ko'plab ko'pburchaklarni, ko'plab chiziqlarni va hokazolarni vizual tarzda aniqlash imkonini beradi. 2 va 3-sinflarda shakllarning xususiyatlarini aniqlab, ularni tasniflashlari mumkin. Yassi shakllarni (aylana - ko'pburchak, doira – aylana va boshqalarni) solishtirish va taqqoslashga katta e'tibor beriladi.), yassi va fazoviy shakllar (kvadrat – kub, aylana – shar va boshqalar.) qarama-qarshi qo'yish va solishtirishga katta e'tibor beriladi.

Xulosa

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni shakllantirish nafaqat matematika va geometriya fanlari uchun, balki umumiy tafakkur va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ham muhimdir. O'qituvchilar vizual vositalardan samarali foydalanishlari, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan interaktiv metodlarni qo'llashlari zarur. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, fazoviy tasavvurni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini yaxshilaydi.

Adabiyotlar:

1. Abdiyeva, Z. H. (2025). BOSHLANG'ICH SINFLARDA TENGLAMALARNI YECHISHGA O'RGATISHNING METODIK ASOSLARI. PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI, 2(2), 321-324.
2. Jo'Rayeva, D. O. (2024). EDUCATIONAL VIEWS OF PEDAGOGUES TOWARDS THE ENVIRONMENT. *Экономика и социум*, (4-1 (119)), 194-197.
3. Erkinovna, S. D. (2025). BUXORO ADABIY MUHITIDA MUSIQA ILMINING O'QITILISHI. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 2(2), 64-69.
4. Saidova, D. E. (2024, August). ACTIVITIES OF THE JADIDS IN THE FIELD OF MUSICAL EDUCATION AND EDUCATION. In INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE (Vol. 2, No. 21, pp. 236-246).

5. Erkinovna, S. D. (2025). BUXORO ADABIY MUHITIDA MUSIQAGA OID QARASHLAR (XIX OXIRI XX ASR BOSHLARIDA). Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 2(2), 47-52.
6. Xaqqulova, D. (2024). ABDURAHMON GO ‘ZAL–YASSAVIYSHUNOS. *PEDAGOG*, 7(6), 8-15.
7. Xaqqulova, D. (2024). ADABIYOTSHUNOS OLIM ABDURAHMON GO ‘ZALNING TADQIQOTLARI XUSUSIDA. *PEDAGOG*, 7(5), 548-555.
8. XAQQULOVA, D. (2023). BADIYLIK MASALALARI TADQIQIDA OLIM MAHORATI. *Наука и технология в современном мире*, 2(5), 5-11.
9. Abduvasiyevna, X. D. (2024). SO ‘Z TUZILISHI VA SO ‘Z YASASH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 261-266.
10. Abduvasiyevna, X. D. (2024). NUTQ MADANIYATI VA OG ‘ZAKI MULOQOT. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 255-260.
11. Abduvasiyevna, X. D. (2024). MATN TAHLILI VA MAZMUNNI TUSHUNISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 279-284.
12. Akbarovna, I. S., & Lola, I. (2025). IJTIMOY PEDAGOGIK FAOLIYATDA TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI. *ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G’OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR*, 7(75), 201-204.
13. Икромова, С. А., & Джумаева, Ф. Б. (2025). ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СТРУКТУРА В УЗБЕКИСТАНЕ И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 256-262.
14. Ikromova, S. A. (2025). ART TERAPIYANING RUHIY KASALLIKLARNI DAVOLASHDAGI O ‘RNI VA SAMARADORLIGI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 154-157.
15. Rustamjonovna, N. S. (2024). THE PROBLEM OF AGE AND GENDER DIFFERENTIATION OF DEVIANT MORALITY. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 2(22), 222-224.